

OCLC JE DOBIL PETEGA PREDSEDNIKA V 45 LETIH

OCLC s sedežem v Dublinu (Ohio) je največji knjižnični servis na svetu, ki je odločilnega pomena za svetovno knjižničarstvo. Slovenske knjižnice so preko COBISS-a z njim tesno povezane, saj se slovenska bibliografska baza prepisuje v njegov WorldCat – svetovni online javno dostopni katalog.

Že prej napovedana upokojitev dosedanjega predsednika in direktorja Jayja Jordana ter nastop Jacka Blounta, ki bo nastopil kot novi vodja 1. julija, je zato dogodek, ki ga velja ovrednotiti v nekoliko širšem kontekstu razvoja OCLC.

Slika 1: Sedež OCLC v Dublinu (Ohio)

IZKAZNICA OCLC

OCLC je neprofitni, na članstvu zasnovan računalniški knjižnični servis in raziskovalna organizacija. Sledi javnemu cilju razširjanja dostopa do informacij ob istočasnem zmanjševanju stroškov tega dostopa. Ustanovljen je bil leta 1967 in vključuje na kooperativni osnovi že preko 72.000 knjižnic, arhivov in muzejev iz 170 držav.

Glavni produkti OCLC so: WorldCat, First Search, Dewey Decimal Classification, VDX, WebJunction, Question Point itd. Z njimi zagotavlja bibliografske informacije, abstrakte in polna besedila. Za razvoj, prodajo in vzdrževanje vseh teh produktov ima OCLC zaposlenih okoli 1200 ljudi v devetih državah.

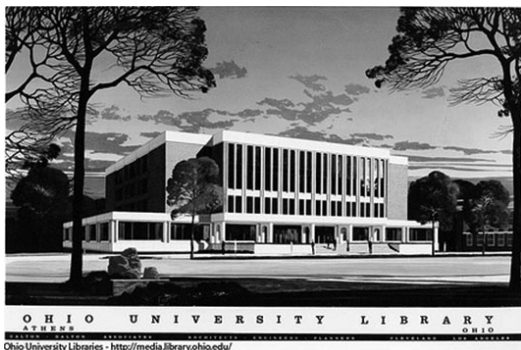
OCLC se pojavlja pod številnimi imeni, saj pri "prevzemanju" knjižničnih servisov rad ohranja stare oznake. V ZDA nastopa kot: Amigos, bcr, ILLINET, MINITEX, MCLS, MLNC, NEBASE, Nylink, PALINET itd. Izven ZDA pa ga srečujemo kot OCLC Asia Pacific, OCLC Canada, OCLC Latin America, OCLCPICA (OCLC Europe, Middle East and Africa).

ZGODOVINA

V šestdesetih letih 20. st. so se knjižnice zavedle, da jih bodo informacije preplavile, če se tehnološko in organizacijsko temeljito in dovolj hitro ne spremenijo. Pobud v tej smeri je bilo mnogo in eno so sprožili vodilni ljudje Ohio College Association, ki so se 5. julija 1967 sestali na Ohio State University ter podpisali sklep o ustanovitvi neprofitne organizacije z imenom "Ohio College Library Center" ali kratko OCLC.

Imeli so srečno roko pri izbiri vodje in Frederick Kilgour je nastopil s konceptom "kooperativne, računalniško podprte mreže, v kateri bo sodelovala večina, če ne kar vse knjižnice Ohia." Združitev antično zasnovanih knjižnic z računalniki kot najmodernejšo tehnologijo sedanjosti, je bil res izjemen izziv in revolucionarna ideja.

Prvi korak je bila avtomatizacija katalogizacije, za kar so potrebovali kar nekaj časa. To nas ne preseneča, če pomislimo, da je bilo treba izumiti in uskladiti nov standard, ki je danes samoumeven kot MARC (MACHine Readable Cataloging). In tako je 26. avgusta 1971 v Alden Library na Ohio State University prvič na svetu stekla online vzajemna katalogizacija. Tega prvega dne so naredili 133 bibliografskih zapisov. Prvo leto je bilo včlanjenih 54 knjižnic, vse iz Ohia, ki so na osnovi vzajemnosti polnile OCLC Online Union Catalog. OCLC je postal čez noč svetovna uspešnica, še posebej zato, ker se je število zapisov povečalo, število katalogizatorjev pa zmanjšalo. Dotlej kronične zamude pri katalogizaciji, ki so spravljale uporabnike v obup, so začele vidno kopneti.

Slika 2: Rojstni kraj sodobnih knjižničnih sistemov

Bistvo kooperative (ali po naše zadruga) je v tem, da članice (knjižnice, arhivi, muzeji itd.) v njej združujejo svoja sredstva in delo ter najemajo strokovno ekipo, sleherni presežek dohodka nad stroški pa obvezno vlagajo nazaj v osnovno dejavnost.

VSI PREDSEDNIKI OCLC

Frederick Gridley Kilgour

Kilgour (1914–2006) je bil predsednik in izvršni direktor OCLC od 1967 do 1980. Kot bibliotekar, pedagog, zgodovinar in podjetnik je ena vodilnih osebnosti svetovnega knjižničarstva v 20. stoletju. Diplomiral je na Harvardu in je leta 1935 postal pomočnik direktorja tamkajšnje univerzitetne knjižnice. Takoj se je lotil eksperimentiranja s tehnologijami in je z luknjanimi karticami avtomatiziral izposoje. Podiplomsko se je posvečal novi disciplini – zgodovini znanosti, kar je postalo njegovo raziskovalno področje. V času vojne je prestopil v oficirsko službo in vodil nabavni oddelek za tuje publikacije pri ameriški vladi, za kar je prejel najvišje odlikovanje obveščevalca. Podobno delo je nadaljeval do leta 1948 na zunanjem ministrstvu.

Sledilo je obdobje na Yealu, kjer je vodil medicinsko knjižnico ter predaval zgodovino znanosti in tehnologije. NSF mu je od leta 1961 dalje zaupala vodenje razvojnih projektov računalniško podprtih katalogov medicinskih knjižnic na Columbiji, Harvardu in Yalu, kjer so bili storjeni odločilni konceptualni premiki pri avtomatizaciji knjižničarstva.

Bistvena ideja, s katero je Kilgour prišel v OCLC, je bila kooperativna katalogizacija, podprta z online tehnologijo. S tem se je potrebna količina dela pri katalogizaciji močno zmanjšala, posledično pa so se znižali tudi stroški te sicer zelo zamudne in drage knjižnične operacije. Za izvedbo zamisli so v OCLC potrebovali štiri leta. Novo podatkovno bazo je Kilgour poimenoval OCLC Online Union Catalog, njeno današnje ime pa je WorldCat in od 133 zapisov prvega dne je narasla na 271 milijonov zapisov v centralni bazi ter na milijardo zapisov v lokalnih bazah. Arhitektura baze je pospešila tudi avtomatizacijo medknjižnične izposoje, s katero so začeli leta 1979.

Po upokojitvi je Kilgour postal član nadzornega odbora OCLC, sicer pa se je vrnil v Chapel Hill kot zaslužni raziskovalni profesor Univerze Severna Karolina. Njegova bibliografija obsega 205 znanstvenih del, urednikovanje v znanstvenih časopisih ipd. Najbolj razširjena je njegova knjiga *The Evolution of the Book*.

Rowland C. W. Brown

Brown je vodil OCLC od 1980. do 1989. leta. Diplomiral je na Harvard Law School, kariero pa je delal v industriji ter v washingtonskih vladnih uradih. Tudi on je imel za seboj vojaško izkušnjo pilota na pacifiški fronti (1942–1946) in v Koreji (1952–1953).

Pod njegovim vodstvom je OCLC razširil ponudbo knjižničnih orodij in odprl prvo pisarno zunaj Amerike – v Birminghamu. Število včlanjenih knjižnic se je od 2.300 v ZDA in Kanadi za časa Kilgourja povzpelo na 9.400 v 27 državah. Število bibliografskih zapisov v WorldCatu pa je naraslo s 5 milijonov na 18 milijonov.

Dr. K. Wayne Smith

Wayne Smith je bil predsednik med letoma 1989 in 1998. Doktoriral je na Princetonu, kjer je tudi začel akademsko kariero, kasneje pa je osnoval lastno svetovalno firmo za menedžment. Ukvarjal se je tudi z založništvom (World Book Encyclopedia).

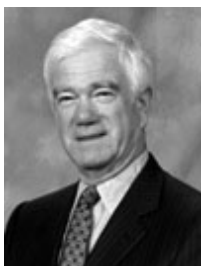

Tudi Smith je imel pomembne zaupne funkcije, saj je vodil program za analize v kabinetu dr. Henryja Kissingerja, bil je programski direktor strateške RAND Corporation ter predavatelj na U.S. Military Academy. Bil je eden do ključnih strokovnjakov pri obrambnem programu 1961–1969.

V OCLC je pod njegovim vodstvom število včlanjenih knjižnic naraslo na 26.000 v 64 državah. Obseg WorldCata pa se je razširil na 38 mio zapisov ter 331 mio zapisov v lokalnih bazah. Uvedel je prvi online referenčni servis za končne uporabnike FirstSearch ter sprožil prehod knjižničnih storitev na internet.

Jay Jordan

Jordan je vodil OCLC v obdobju od 1998 do 2012. Diplomiral je na Colgate University leta 1965 iz angleščine in začel kariero kot oficir v ameriških bazah v ZRN. Nato se je preusmeril v proizvodnjo in trženje podatkovnih baz in je bil predsednik IHS Engineering. Že v tem obdobju je začel intenzivno sodelovati s knjižničnimi asociacijami ter z oddelkom za knjižničarstvo in informacijske znanosti na Univerzi Severne Karoline.

V njegovem mandatu je OCLC prešel v novo tehnološko okolje, uvedel je številne nove servise, moderniziral upravljanje itd. Ob njegovem odhodu ima OCLC 72.000 včlanjenih knjižnic v 170 državah.

Jack B. Blount

Blount je torej šele peti direktor v 45-letni zgodovini OCLC. Pri svojih šestdesetih letih bo zamenjal Jordana, ki je deset let starejši. Prejemal bo približno enako plačo – 700.000 dolarjev na leto.

Diplomiral je na Southern Methodist University iz matematike. Kariero je začel pred 35 leti pri IBM in nato "obletel" večino najpomembnejših podjetij na področju računalništva: Novell, Borland, JD Edwards in številne druge. Za seboj ima tipično "peripatetično kariero", značilno za mnoge ameriške strokovnjake. Nekaj let delovne dobe si je nabral tudi zunaj Amerike, v Evropi in na Japonskem, in tudi sicer je veliko delal v mednarodnih oddelkih. Za OCLC so bile pomembne njegove izkušnje z vodenjem Dynix Corporation, pomembnega igralca na področju knjižničnih tehnologij. Blount je leta 2005 uspel "prevzeti" Sirsi in osnovati SirsiDynix. Njegova sposobnost povezovanja tehniških in menedžerskih ter marketinških pristopov bo zelo dobrodošla, saj tudi OCLC čuti ekonomsko krizo in je lani zabeležil izgubo, ki pa jo je dodobra saniral že Jordan z novo nemško pogodbo za 6 mio dolarjev in z vstopom na kitajski trg. Zanesljivo se bo nadaljevala politika "prevzemanja" sorodnih firm: OCLC je kupil NetLibrary kot največjega ponudnika elektronskih vsebin in ga tudi že prodal EBSCU, integriral je RLG (Research Library Group), EZproxy in OAIster. V Evropi je bila ključna poteza nakup nizozemske PICE leta 2007 in Leiden je sedaj izhodiščna točka za stari kontinent.

Glede vizije svojega vodenja Blount navaja pričakovane stvari: "Družabno mreženje, mobilno računalništvo, računalništvo v oblaku in velike podatkovne baze predstavljajo velike izzive za stroške in kompleksnost knjižnic ter njihovih skupnosti; rešiti jih je mogoče s skupnim delom v okviru organizacij, kakršna je OCLC. Moja naloga je, da nadaljujem z vizijo vodenja, ki se je potrdila v bogati zgodovini OCLC, seveda na podlagi novih raziskav in servisov v službi pospeševanja razvoja knjižnic in knjižničarstva v svetu."

OCLC IN IZUM

Glede na to, da je OCLC sinonim za paradigmatično prelomnico v razvoju knjižničarstva, je vsakršno udejstvovanje na tem področju, ki se ne ozira na razvojni epicenter v Dublinu (Ohio), strel v prazno. V IZUM-u je to jasno že od njegovih začetkov v drugi polovici osemdesetih let prejšnjega stoletja, ko so njegovi razvojniki skrbno proučevali in tudi obiskali OCLC. Ni pa takšno zgledovanje samoumevno in žal pri nas neke

knjižnice še vedno segajo po servisih, ki se vrtijo po napačnih orbitah mimo standardiziranega toka.

Že zelo zgodaj, leta 1995 se je IZUM tudi pogodbeno povezal z OCLC, ko je slovenskim knjižnicam in uporabnikom zagotovil dostop do servisa FirstSearch. Tedaj je OCLC Newsletter objavil naslednjo izjavo direktorice informacijskega inženiringa Marte Seljak: "Zelo smo zadovoljni, da nam je vodilni svetovni knjižnični servis ponudil podatkovne baze preko strežnika Z39.50, saj to mogoča IZUM-u, da daje knjižnicam – tudi malim – in tudi končnim uporabnikom vse bogastvo podatkovnih baz OCLC preko vmesnikov, ki so uporabnikom znani in v njihovem jeziku." Tudi v OCLC so temu pripisali kar velik pomen, saj je direktorica OCLC za Evropo dodala: "Sklenitev nacionalne pogodbe z IZUM-om je nadaljnji pomemben korak pri širitvi uporabe FirstSearch v evropski regiji in pri doseganju cilja, kot je večja dostopnost svetovnih informacij."

Velikega pomena za izmenjavo znanja in izkušenj so obiski strokovnjakov OCLC v Mariboru, kar se je začelo leta 1994, ko je bil gost konference COBISS Nicholas Cop, potomec našega velikega knjižničarja Matije Čopa. Odtlej skoraj ni bilo leta, ko v IZUM-u ne bi gostili kakšnega od pomembnih ljudi iz Dublina (Ohio) ali iz njihove evropske centrale. Krona je bil lanski obisk Jayja Jordana na konferenci COBISS in ob tej priložnosti je bil podpisan tudi dokument, ki je dolgoročno načrtal naše nadaljnje sodelovanje.

Franci Pivec